

تعاون و کشاورزی، سال هشتم، شماره ۳۱، پاییز ۱۳۹۸

ارزیابی عملکرد شرکت تعاونی توسعه بصیرت شهرستان مراوه تپه استان گلستان با استفاده از مدل تحلیل ذی نفعان

محمدرضا محبوبی^{۱*}، آمنه آورند^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۳/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۵/۳۰

چکیده

این تحقیق توصیفی پیمایشی با هدف ارزیابی عملکرد تعاونی توسعه بصیرت شهرستان مراوه تپه استان گلستان انجام گرفت. جامعه آماری را ۱۱۰۰ نفر از اعضای تعاونی تشکیل دادند که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی، ۲۸۵ نفر از میان آنها به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه استفاده شد. روایی محتوایی و ظاهری پرسش‌نامه با نظر متخصصان ترویج و تعاون و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ و محاسبه ضریب مربوطه (۰/۹۱) تأیید شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد در زمینه اجتماعی، عملکرد تعاونی در ایجاد ارتباط بهتر و قوی‌تر مردم با دولت؛ در زمینه اقتصادی، عملکرد تعاونی در افزایش کیفیت محصولات تولیدی در منطقه (زراعت، باغداری، دامداری و...)؛ در زمینه زیست‌محیطی، عملکرد تعاونی در کاهش استفاده بی‌رویه از منابع (آب، سوخت و...) موفق‌تر و بیشتر از سایر عوامل بوده است. نتایج مقایسه میانگین نشان داد اعضای مسن‌تر، با درآمد بیشتر، پرسابقه‌تر در کار کشاورزی و دارای تعداد دام بیشتر عملکرد کلی تعاونی را موفق‌تر ارزیابی کرده‌اند. همچنین بین ارزیابی اعضای تعاونی در مورد میزان دستیابی تعاونی به اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی تفاوت معنی‌داری وجود داشته است و آنها بیشترین و کمترین موفقیت تعاونی را به ترتیب، در زمینه اهداف اجتماعی و زیست‌محیطی دانسته‌اند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی عملکرد، شرکت تعاونی توسعه روستایی، اهداف زیست‌محیطی، شهرستان مراوه تپه

۱. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
* نویسنده مسئول
Mahboobi47@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران

مقدمه

فرایند توسعه پایدار روستایی به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد که یکی از مهم‌ترین آنها، توسعه تعاونی‌هاست که می‌تواند همگام با سیاست‌های دولت در بهبود شرایط کار، زندگی، تولید، ارائه خدمات، ارتقای سطح درآمد و وضعیت اجتماعی مردم روستا نقش مؤثری ایفا کند. همچنین تعاونی‌ها در مناطق روستایی با ایجاد تعادل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، نقش مهمی در دستیابی به توسعه پایدار روستایی دارند (زرگرانی، ۱۳۹۳). بر همین اساس، این تعاونی‌ها در چارچوب بنگاه اقتصادی می‌باید از قانون‌مندی‌های اقتصادی پیروی کنند و بتوانند سودآور باشند (مهرابی، ۱۳۸۱)؛ در زمینه اهداف اجتماعی، در چارچوب مضامینی چون فرصت‌های برابر (درون و بین‌نسلی)، توان‌مندسازی، ارتقای کیفیت زندگی، کرامت و حقوق انسانی، فقرزدایی، تنوع فرهنگی، همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ظرفیت‌سازی نهادی، امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، رفاه اجتماعی و تعلق خاطر مکانی به شکلی گسترده عمل کنند و سرانجام در زمینه اهداف زیست‌محیطی، حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست و تنوع زیستی را مدنظر قرار دهند (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰).

همه سازمان‌ها و از جمله تعاونی‌ها برای توسعه و پایداری در عرصه رقابتی امروز، به سیستم ارزیابی عملکرد اثربخش نیاز دارند تا در قالب آن بتوانند برنامه‌های سازمان، فرایند و نیروی انسانی خود را مورد سنجش قرار دهند (عرب مازار و همکاران، ۱۳۸۸). ارزیابی عملکرد به مجموعه اقدامات و اطلاعاتی اطلاق می‌شود که به منظور افزایش سطح استفاده بهینه امکانات و منابع در جهت دستیابی کارا و اثربخش به اهداف به شیوه‌ای اقتصادی صورت می‌گیرد (رجب بیگی و همکاران، ۱۳۹۱). بر پایه فلسفه تعاون، هر شرکت تعاونی متعهد به ارائه خدمات به اعضا می‌باشد. در این راستا، شناسایی شاخص‌های مؤثر بر عملکردها و اندازه‌گیری کارایی هر یک از شرکت‌ها و شناخت نقاط قوت و ضعف آنها از اهمیت بالایی برخوردار است. همچنین با توجه به نقشی که شرکت‌های تعاونی در نقاط روستایی در افزایش تولید، توسعه منابع انسانی و در نهایت توسعه روستایی دارند، ضروری است عملکرد آنها از جنبه‌های مختلف ارزیابی شود، چرا که در

این صورت، ضمن مقایسه عملکردشان با اهداف و ورودی و خروجی (آثار و پیامدها) ناشی از فعالیت آنها، ارائه راه‌حل‌های عملی و منطقی در جهت بهینه کردن فعالیت این تشکل‌ها میسر خواهد شد (آقاچان نشتایی و گنج‌کار، ۱۳۹۲).

در دو دهه اخیر، مدیریت عملکرد سازمانی به یکی از موضوع‌های مورد توجه و جذاب در زمینه‌های تحقیقاتی و کاربردی تبدیل شده و نوآوری‌های بسیاری را نیز ایجاد کرده است. مهم‌ترین و متداول‌ترین الگوها و مدل‌های اجرای فرایند ارزیابی عملکرد شامل الگوی فرایند تحلیل سلسله مراتبی^۳، نظام مدیریت کیفیت ایزو^۴، هرم عملکرد، نظام کارت امتیازدهی متوازن، فرایند کسب و کار، چارچوب مدوری و استیبل^۵، روش تحلیل ذی‌نفعان و نظام مدیریت بر مبنای هدف است. الگوی سلسله مراتبی بر طبقه‌بندی سلسله مراتب ساختاری و وظیفه‌ای براساس مقایسات زوجی اولویت‌ها بنا شده است. در این الگو با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی، به ترسیم درخت سلسله مراتب تصمیم - که عوامل مورد مقایسه و گزینه‌های رقیب مورد ارزیابی در تصمیم را نشان می‌دهد - اقدام می‌شود و سپس مقایسات زوجی صورت می‌گیرد (رحیمی، ۱۳۸۵). در نظام مدیریت کیفیت ایزو، کلیه فرایندهای موجود در سازمان به طور سیستماتیک شناسایی و اثربخشی و کارایی آنها اندازه‌گیری می‌شود و در نهایت، تحلیل این شاخص‌ها منجر به بهبود فرایندها می‌گردد (غلامی و نورعلیزاده، ۱۳۸۱). مدل هرم عملکرد ایجاد ارتباط بین راهبرد سازمان و عملیات آن را مدنظر قرار می‌دهد و تفاوت بین شاخص‌های خارج سازمان (مانند رضایت مشتریان، کیفیت و تحویل به موقع) و شاخص‌های داخل سامان (نظیر بهره‌وری، چرخه زمانی و اتلاف‌ها) را آشکار می‌سازد (Tangen, 2004). نظام کارت امتیازدهی متوازن پیشنهاد می‌کند که به منظور ارزیابی عملکرد هر سازمان بایستی به چهار سؤال اساسی پاسخ داد: نگاه‌ها به سهامداران چگونه است؟ (جنبه مالی)، در چه زمینه‌هایی بایستی خوب عمل کنیم؟ (جنبه داخلی کسب و

3. Analytical Hierarchy Process

4. International Organization for Standardization

5. Medori and Steeple

کار)، نگاه مشتریان به ما چگونه است؟ (جنبه مشتریان) و چگونه می‌توانیم به بهبود و خلق ارزش ادامه دهیم؟ (جنبه یادگیری و نوآوری) (Kaplan & Norton, 1992). در مدل فرایند کسب و کار، تفاوت بین شاخص‌های ورودی، فرایند، خروجی و نتایج مدنظر است. ورودی‌ها شامل کارمندان ماهر و باانگیزه، نیازهای مشتریان، موادخام، سرمایه و غیره؛ فرایند شامل گواهی محصولات، تولید محصولات، تحویل محصولات و غیره؛ خروجی شامل محصولات، خدمات، نتایج مالی و غیره؛ نتایج شامل برطرف کردن نیازهای مشتریان، جلب رضایت مشتریان و... است (Neely et al., 2000). مدل مدوری و استیپل (Medori & Steeple, 2000) یکی از چارچوب‌های جامع و یکپارچه برای ممیزی و ارتقای سیستم‌های ارزیابی عملکرد است. این رویکرد شامل شش گام به هم مرتبط می‌باشد. در گام اول، راهبرد سازمان و عوامل موفقیت آن تعریف می‌شود. در گام دوم، الزامات راهبردی سازمان با شش اولویت رقابتی یعنی کیفیت، هزینه‌پذیری، انعطاف، زمان، تحویل به‌موقع و رشد آینده مطابقت داده می‌شود. در گام سوم، انتخاب شاخص‌های مناسب با استفاده از یک چک‌لیست، که شامل ۱۰۵ شاخص با تعاریف کامل است، آغاز می‌شود. در گام چهارم، سیستم ارزیابی عملکرد موجود ممیزی می‌شود تا شاخص‌های مورد استفاده فعلی سازمان شناسایی شوند. در گام پنجم، به چگونگی به‌کارگیری واقعی شاخص‌ها پرداخته می‌شود و هر شاخص با هشت جزء شامل عنوان، هدف، الگو، معادله، دفعات، منبع اطلاعات، مسئولیت و بهبود تشریح می‌شود. در نهایت در گام ششم، بازنگری‌های دوره‌ای سیستم ارزیابی عملکرد سازمان انجام می‌شود. در مدل تحلیل ذی‌نفعان، ارزیابی عملکرد سازمان بر اساس نظر ذی‌نفعان کلیدی انجام می‌شود. ذی‌نفعان کلیدی کسانی هستند که بر سازمان کنترل مستقیم دارند و خواسته‌های آنها در اهداف سازمان متبلور می‌شود (مانند سهامداران). در واقع، اهداف سازمان نمایانگر انتظارات و تمایلات ذی‌نفعان کلیدی است و این افراد تمام قدرت را از طریق ساختار حاکمیت سازمان برای هدف‌گذاری اعمال می‌کنند (Atkinson et al., 1997). در مدل نظام مدیریت بر مبنای هدف، ابتدا اهداف کلان سازمان تعیین می‌شوند و سپس با بحث و مذاکره مدیران سطوح مختلف و نهایتاً کارکنان، این اهداف کلان به اهداف خرد تبدیل می‌گردند.

در نهایت نیز افراد بر اساس میزان تحقق اهداف خرد تعیین شده و بدون توجه به چگونگی تحقق آن، ارزیابی می‌شوند (عادلی، ۱۳۹۱).

مروری بر پژوهش‌های پیشین بیانگر این است که عملکرد تعاونی‌ها در حوزه‌های مختلف دارای سطوح متفاوتی است؛ برای مثال، هوشمند و حسن‌نژاد (۱۳۸۹) در بررسی عملکرد تعاونی‌های مرزنشین نشان دادند میزان رضایت‌مندی اعضا از شاخص‌های اقتصادی در مقایسه با سایر ابعاد عملکردی در سطح پایین‌تری قرار دارد و بیشترین میزان رضایت‌مندی مربوط به عملکرد مدیریتی بوده است.

پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) در ارزیابی عملکرد تعاونی‌های کشاورزی شهرستان خرم‌آباد دریافتند تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال، درآمد و بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی اعضا موفق عمل کرده‌اند و در تحقق امنیت غذایی و توسعه روستایی نیز نقش مهمی ایفا نموده‌اند.

استاد هاشمی و همکاران (۱۳۹۲) در بررسی تأثیر تعاونی‌های جنگلداری در حفاظت و احیای جنگل‌های استان گیلان دریافتند این تعاونی‌های در زمینه جنگل‌کاری، حصارکشی، خراش سطحی و احداث جاده موفق عمل کرده‌اند.

لطیفی و همکاران (۱۳۹۳) در ارزیابی نقش تعاونی‌های فرش دستباف روستایی در توانمندسازی زنان قالیباف دریافتند میزان توانمندی زنان قالیباف عضو تعاونی در ابعاد چهارگانه اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و حرفه‌ای بیش از زنان قالیباف غیرعضو بوده است.

ده‌حقی و همکاران (۱۳۹۳) در بررسی نقش تعاونی‌های کشاورزی در توانمندسازی اجتماعی زنان روستایی استان تهران دریافتند میزان توانمندی اعضا پس از عضویت در تعاونی افزایش یافته است.

مهدوی سعیدآبادی و همکاران (۱۳۹۴) در ارزیابی موفقیت اعضای تعاونی‌های جنگل‌نشین در حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌های تحت مدیریت دریافتند موفقیت تعاونی‌ها در حفاظت از جنگل‌ها متوسط بوده است. همچنین نقش مدیریت تعاونی‌ها در بهبود وضعیت

اجتماعی و اقتصادی جنگل‌نشینان کم بوده است. از نظر اعضا، فقدان مدیریت صحیح و عدم به‌کارگیری جنگل‌نشینان در مدیریت منابع جنگلی مهم‌ترین مشکلات این تعاونی‌ها بوده‌اند.

عمانی و همکاران (۱۳۹۴) در ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد مالی تعاونی‌های تولیدی - زراعی دریافتند بین سابقه عضویت، تعداد اعضا، درآمد، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و عملکرد مالی تعاونی‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.

یافته‌های مطالعه اعظمی و همکاران (۱۳۹۵) نشان داد تعاونی‌ها سبب افزایش درآمد اعضا و پس‌انداز خانوار، کاهش استفاده بی‌رویه از منابع روستایی، افزایش مسئولیت‌پذیری و اقتدار مردم محلی، افزایش آگاهی روستاییان، بهبود امکانات و محیط طبیعی روستا، دسترسی به امکانات و خدمات عمومی و بهداشتی و آموزشی و کاهش نسبی فقر روستایی شده‌اند.

سلطانی مقدس و میرزاعلی (۱۳۹۶) در بررسی اثرات اقتصادی - اجتماعی شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان گنبدکاووس دریافتند که ایجاد شرکت‌های تعاونی روستایی دارای اثرات اقتصادی نظیر تأمین و توزیع کالا، تأمین نهاده‌های تولیدی و تسهیلات اعتباری، خرید و بازاریابی محصولات کشاورزی و غیره و نیز اثرات اجتماعی نظیر ارتقای سطح سواد و آگاهی، توسعه منابع انسانی و ایجاد زمینه‌های مشارکت در بین اعضای تعاونی‌ها بوده است. این تحقیق در کل نشان داد ایجاد شرکت‌های تعاونی روستایی از نظر اقتصادی، روی اعضایشان تأثیر مثبت و معناداری داشته ولی به نسبت اثرات اقتصادی آن، عملکرد و بازخورد اجتماعی این تعاونی‌ها روی اعضای خود، ضعیف‌تر و در سطح پایین‌تر بوده است.

جونز (Jones, 2003) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که نقش و وظیفه تعاونی‌های جنگلداری در سطح محلی، استخدام بیشتر، ایجاد اقتصاد قوی‌تر، کاهش قطع درختان و مدیریت صحیح جنگل بوده است.

بنین (Benin, 2010) در بررسی نقش تعاونی‌ها در بنگلادش نتیجه گرفت این تشکلهای در گسترش سرمایه‌گذاری و توسعه منابع انسانی، استفاده بهینه از منابع، کمک به اقتصاد روستا، ایجاد اشتغال پایدار و جلوگیری از مهاجرت در نواحی روستایی موفق بوده‌اند.

سیگال (Siegal, 2010) موفقیت تعاونی‌ها را فراهم کردن وسایل کار، توزیع ثروت در راستای تحقق عدالت اجتماعی، حذف واسطه‌ها و گسترش آموزش و تفاهم بین اعضا ذکر کرده است.

هالپلین (Holplin, 2010) عملکرد تعاونی‌ها در اندونزی را ارائه خدمات ضروری برای زندگی اعضا، توانمندسازی و ایجاد معیشت پایدار برای کاهش فقر در نواحی روستایی دانسته است.

مطالعه تسفای و تادل (Tsfay & Tadele, 2013) در اتیوپی نشان داد تعاونی‌ها در افزایش درآمد، مالکیت دام، استقلال در تصمیم‌گیری و قدرت هزینه کردن زنان عضو مؤثر بوده‌اند. گبرمیچل (Ghebremichael, 2013) با بررسی نقش تعاونی‌ها در توانمندسازی زنان نتیجه گرفت اکثر زنان عضو نقش تعاونی را در افزایش درآمد خود مثبت دانسته و معتقدند تعاونی باعث بهبود استانداردهای زندگی آنان شده است.

اینوسنت و آدفیلا (Innocent & Adefila, 2014) در بررسی نقش تعاونی‌های کشاورزی در توسعه کشاورزی نیجریه، این نقش را مثبت ارزیابی کردند.

سرانجام، کومار و همکاران (Kumar et al., 2015) در بررسی نقش تعاونی‌های هند در بهبود معیشت پایدار کشاورزان دریافتند این تعاونی‌ها در بهبود بهره‌وری تولید کشاورزی و افزایش درآمد کشاورزان مؤثر بوده‌اند. همچنین با توسعه زراعت- جنگل در قالب کشت گونه‌های متمر، این تعاونی‌ها علاوه بر تولید محصول، در سالم سازی هوا نیز مؤثر عمل کرده‌اند.

با توجه به مبانی نظری تحقیق، عملکرد یعنی حالت یا کیفیت کارکرد و عملکرد سازمانی یک سازه کلی است که بر چگونگی انجام عملیات سازمانی اشاره دارد و همه سازمان‌ها و از جمله تعاونی‌ها برای رشد و توسعه، به سیستم ارزیابی عملکرد اثربخش نیاز دارند. این ارزیابی منجر به ارائه بازخورد مناسب به مدیران در مورد میزان تحقق اهداف تعاونی و تصمیم‌گیری بهتر مدیران خواهد شد. پیشینه تحقیق نیز نشان داد که عملکرد تعاونی‌ها در مناطق روستایی با عنوان، اهداف و

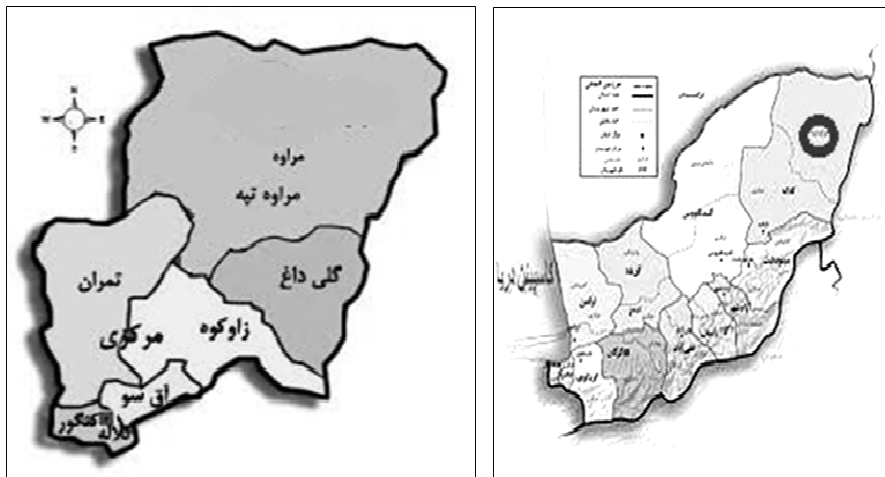
ماهیتشان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، حرفه‌ای، فرهنگی و زیست‌محیطی مرتبط است؛ از این رو، پژوهش حاضر با هدف کلی ارزیابی عملکرد تعاونی توسعه بصیرت شهرستان مراوه‌تپه بر مبنای دیدگاه اعضای تعاونی انجام گرفت و اهداف اختصاصی آن عبارت بودند از: ۱. شناسایی میزان دستیابی تعاونی به اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی؛ ۲. ارزیابی و مقایسه دیدگاه اعضا در مورد میزان دستیابی تعاونی به اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در قالب سطوح مختلف ویژگی‌های فردی و اقتصادی اعضا (تحصیلات، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سن، سابقه کار کشاورزی، سابقه کار دامداری، تعداد دام، جنسیت و شغل اصلی).

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی و جامعه آماری آن شامل کلیه اعضای شرکت تعاونی بصیرت به تعداد ۱۱۰۰ نفر در چهار روستای حوزه عمل تعاونی شامل گوگرد، آق‌لر، پست‌دره و قازانقایه بود. حجم نمونه طبق جدول کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970)، ۲۸۵ نفر و نمونه‌گیری به شیوه تصادفی ساده انجام شد. ابزار تحقیق پرسش‌نامه بود که سؤالاتش بر مبنای اهداف تحقیق، در بردارنده پرسش‌هایی در زمینه ویژگی‌های فردی و اقتصادی اعضا و دیدگاه آنان در مورد عملکرد تعاونی در سه زمینه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بر مبنای اساسنامه آن بود. ارزیابی عملکرد تعاونی بر مبنای مدل تحلیل ذی‌نفعان کلیدی یعنی اعضا انجام شد. به این منظور، دیدگاه اعضا در مورد عملکرد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تعاونی در قالب ۵۲ گویه از طریق طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (خیلی زیاد = ۵، زیاد = ۴، تا حدی = ۳، کم = ۲ و خیلی کم = ۱) مورد سؤال قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به سؤالات و اهداف تحقیق و سطوح سنجش متغیرها، با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، واریانس، انحراف معیار، کمینه و بیشینه، فراوانی و درصد) و مقایسه میانگین (من‌ویتنی و کروسکال‌والیس و فریدمن) انجام شد.

معرفی ناحیه و تعاونی مورد مطالعه

شهرستان مراوه تپه، با واقع شدن در شرقی ترین نقطه استان گلستان، از شمال به کشور ترکمنستان، از شرق به استان خراسان شمالی، از غرب به بخش داشلی برون شهرستان گنبدکاووس و از جنوب به شهرستان کلالة (جنگل گلستان) منتهی می شود (شکل ۱). مساحت این شهرستان حدود ۳۰۶۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن بالغ بر ۶۰ هزار نفر است (Farajollahi et al., 2017). شرکت تعاونی توسعه روستایی بصیرت در اواخر سال ۱۳۹۱ با هدف اولیه اجرای طرح مدیریت پسته زارهای وحشی حوزه منابع طبیعی پالیزان با مشارکت اهالی چهار روستای گوگدره، آق لر، پست دره و قازانقایه تشکیل شد و شروع به فعالیت کرد. با تأسیس و فعالیت این شرکت، زمینه ای فراهم شد تا با مشارکت مردم، حفاظت از این درختان مثمر در وسعت ۵۶۰۰ هکتار با مشارکت مردم منطقه، بهتر انجام شود و سوددهی بیشتری با بهره برداری مناسب از پسته زارهای وحشی در قالب فرهنگ یاوار (مشارکت) انجام گیرد. پیش بینی شده است که طی ۱۰ سال، با توجه به باردهی درختان انار و پسته (۱۴۳ هزار اصله) به صورت یک سال در میان، درآمدی افزون بر ۱۳/۷ میلیارد ریال برای شرکت تعاونی تحقق یابد (اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان گلستان، ۱۳۹۶).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محل استقرار تعاونی

نتایج و بحث

نتایج نشان داد که میانگین سن پاسخگویان ۴۸/۲۹ سال است. اغلب آنها مرد بوده و بیش از ۵۰ درصد تحصیلات ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان داشته‌اند. بیش از نیمی از پاسخگویان بین ۱۶ تا ۳۱ ماه در تعاونی عضویت داشته‌اند و تعداد اعضای خانواده آنها بین ۱ تا ۶ نفر بوده است. همچنین از هر خانواده حداقل ۱ نفر عضو تعاونی و میانگین تعداد سهم اعضا در تعاونی ۱/۳۶ بوده است. بیشتر پاسخگویان، کشاورز و دامدار و بیشترین تعداد افراد شاغل در خانواده یک نفر بوده است. سابقه کار کشاورزی بیشتر پاسخگویان بیش از ۲۰ سال و اغلب فاقد سابقه دامداری و دام بودند. اکثر پاسخگویان ساکن روستا و مالک ۱ تا ۱۰ هکتار زمین کشاورزی بودند و درآمدی بین ۱ تا ۱۰ میلیون ریال داشتند.

از نظر پاسخگویان، در زمینه زیست‌محیطی، تعاونی در کاهش استفاده بی‌رویه از منابع (آب، سوخت و...)، بهبود محیط طبیعی و زیست روستا و اجرای طرح‌های مرتعداری در منطقه موفق‌تر عمل کرده است، اما در زمینه‌هایی چون انجام فعالیت‌های آبخیزداری، اجرای طرح‌های حمایت و حفاظت از عرصه‌های منابع طبیعی و اجرای طرح‌های ذخیره نزولات آسمانی موفقیت کمتری داشته است. در زمینه اقتصادی، تعاونی عملکرد بهتری در زمینه‌هایی چون افزایش کیفیت محصولات تولیدی در منطقه (زراعت، باغداری، دامداری و...)، توسعه و آبادانی منطقه و ایجاد و تنوع منابع درآمدی بیشتر برای مردم داشته و در عین حال توفیق کمتری در زمینه فعالیت‌هایی چون انجام معاملات جهت تأمین نیازهای شرکت، ایجاد صنایع فراوری تبدیلی و تکمیلی، تأسیسات و تجهیزات درجه‌بندی، بسته‌بندی، نگهداری اصولی، انبار و سردخانه برای محصولات تولیدی شرکت و انجام عملیات جمع‌آوری، نگهداری اصولی، فراوری، تبدیل، بسته‌بندی و حمل و نقل، بازاریابی و فروش محصولات زراعی، باغی، دامی و مرتعی اعضا داشته است. در زمینه اجتماعی، تعاونی در زمینه‌هایی چون امکان ارتباط بهتر و قوی تر مردم با دولت، افزایش وحدت و انسجام مردم محلی و بهبود فرهنگ تساهل و تسامح در جامعه عملکرد بهتری داشته و در

زمینه‌هایی چون افزایش اعتماد در روابط فردی، گسترش ارتباطات و تعاملات فرهنگی و اجتماعی برون‌مرزی و افزایش اعتماد نهادی موفقیت کمتری داشته است (جدول‌های ۱ تا ۳).

جدول ۱. اولویت‌بندی عملکرد زیست‌محیطی شرکت تعاونی بصیرت

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۷۱	۳/۴۸	کاهش استفاده بی‌رویه از منابع (آب، سوخت و..)
۲	۰/۷۴	۳/۴۵	بهبود محیط طبیعی و زیست روستا
۳	۰/۸۸	۳/۴	اجرای طرح‌های مرتعداری توسط شرکت در منطقه
۴	۰/۶۴	۳/۲۲	اجرای طرح‌های بهره‌برداری گیاهان دارویی توسط شرکت در منطقه
۵	۰/۷۱	۳/۰۸	ایجاد واحدهای مرتعداری، جنگل‌کاری، جنگل‌داری، آبخیزداری، بیابان‌زدایی و طبیعت‌گردی و تأسیسات مرتبط با آنها جهت استفاده مشترک اعضای شرکت
۶	۰/۷	۳/۰۳	اجرای طرح‌های بیابان‌زدایی توسط شرکت در منطقه
۷	۰/۶۹	۳/۰۱	اجرای طرح‌های جنگل‌داری توسط شرکت در منطقه
۸	۰/۸	۲/۹۵	انجام فعالیت‌های آبخیزداری توسط شرکت در منطقه
۹	۰/۷۷	۲/۹	اجرای طرح‌های حمایت و حفاظت از عرصه‌های منابع طبیعی توسط شرکت
۱۰	۰/۸۶	۲/۷۷	اجرای طرح‌های ذخیره نزولات آسمانی توسط شرکت در منطقه

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۲. اولویت‌بندی عملکرد اقتصادی شرکت تعاونی بصیرت

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۷	۳/۹۵	افزایش کیفیت محصولات تولیدی در منطقه (زراعت، باغداری، دامداری و....)
۲	۰/۶۷	۳/۶۳	توسعه و آبادانی منطقه
۳	۰/۶۷	۳/۶۱	ایجاد و تنوع منابع درآمدی بیشتر برای مردم
۴	۰/۶۶	۳/۵۸	تأمین نیازهای اقتصادی اعضا
۵	۰/۹	۳/۵۷	فراهم کردن تسهیلات و اعتبارات بانکی
۶	۰/۸۴	۳/۵۶	کاهش فقر روستایی
۷	۰/۶۷	۳/۵۵	بهبود امکانات روستا

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۸	۰/۷۴	۳/۵۴	افزایش پس‌انداز خانواده‌های روستایی
۹	۰/۷۸	۳/۵۳	افزایش اختصاص بودجه‌های دولتی به منطقه
۱۰	۰/۷۳	۳/۵۲	بهبود و اصلاح نظام‌های تولیدی در منطقه (زراعت، باغداری، دامداری و...)
۱۱	۰/۶۴	۳/۵۱	ارتقای سطح زندگی و رفاه اعضا
۱۲	۰/۸	۳/۵	افزایش درآمد و بهبود معیشت اعضا
۱۳	۰/۷۵	۳/۳۴	ایجاد فرصت‌های جدید اشتغال و کارآفرینی برای مردم در منطقه
۱۴	۰/۸۷	۳/۲۸	صدور محصولات تولیدی شرکت به خارج از کشور
۱۵	۰/۸۱	۳/۲۷	ایجاد مراکز تعمیر ماشین‌آلات و تجهیزات فنی
۱۶	۰/۷۳	۳/۱۵	برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های در داخل و خارج کشور یا حضور در آنها یا ایجاد نمایندگی در داخل و خارج کشور
۱۷	۰/۹	۳/۱۴	جلوگیری از قاچاق کالا
۱۸	۰/۹۳	۳/۱۱	توزیع کالاهای مرز نشینان توسط شرکت
۱۹	۰/۵۹	۳/۰۶	انجام معاملات جهت تأمین نیازهای شرکت مانند تهیه بذور، نشا، نهال، کودهای شیمیایی و حیوانی، سموم، علوفه و خوراک دام و طیور، زنبور عسل، کرم ابریشم، ماهی و آبزیان و...
۲۰	۰/۷۶	۳/۰۴	ایجاد صنایع فراوری تبدیلی و تکمیلی، تأسیسات و تجهیزات درجه‌بندی، بسته‌بندی، نگهداری اصولی، انبار و سردخانه برای محصولات تولیدی شرکت
۲۱	۰/۷۹	۳/۰۲	انجام عملیات جمع‌آوری، نگهداری اصولی، فراوری، تبدیل، بسته‌بندی و حمل و نقل، بازاریابی و فروش محصولات زراعی، باغی، دامی و مرتعی اعضا و شرکت

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۳. اولویت‌بندی عملکرد اجتماعی شرکت تعاونی بصیرت

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۷۴	۴/۰۳	امکان ارتباط بهتر و قوی‌تر مردم با دولت
۲	۰/۷۱	۴/۰۱	افزایش وحدت و انسجام مردم محلی
۳	۰/۷۸	۳/۹۳	بهبود فرهنگ تساهل و تسامح در جامعه
۴	۰/۷۵	۳/۹۱	افزایش حس همیاری و همکاری در بین مردم
۵	۰/۷۱	۳/۸۸	افزایش مشارکت اجتماعی

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۶	۰/۸۳	۳/۸۵	کاهش نزاع و درگیری بین روستاییان
۷	۰/۷۶	۳/۸	افزایش قدرت چانه زنی مردم برای خواسته‌های خود
۸	۰/۷۷	۳/۷۹	کاهش میزان تخلفات (بیشتر در حوزه منابع طبیعی) در بین روستاییان
۹	۰/۸۲	۳/۷۶	بهبود بخشیدن به روابط اجتماعی، قومی و قبیله‌ای
۱۰	۰/۸۵	۳/۶۸	افزایش تعهد اجتماعی
۱۱	۰/۷	۳/۶	افزایش سطح آگاهی روستاییان
۱۲	۰/۸۱	۳/۵۸	کسب قدرت و توانایی بیشتر مردم در تصمیم‌گیری
۱۳	۰/۶۹	۳/۵۷	افزایش مسئولیت‌پذیری مردم روستایی
۱۴	۰/۶۶	۳/۵۳	تحقق عدالت اجتماعی و رفع تبعیض
۱۵	۰/۷۵	۳/۴۸	کاهش مهاجرت روستاییان به شهر
۱۶	۰/۸۸	۳/۴۶	امکان دسترسی بیشتر مردم به امکانات و خدمات آموزشی، بهداشتی و..
۱۷	۰/۸	۳/۴۵	افزایش امنیت اجتماعی
۱۸	۰/۷۳	۳/۳۴	ارائه خدمات بهبود حرفه‌ای برای اعضا و هیئت‌مدیره توسط شرکت
۱۹	۰/۷۶	۳/۴	افزایش اعتماد در روابط فردی
۲۰	۱/۰۵	۳/۲۷	گسترش ارتباطات و تعاملات فرهنگی و اجتماعی برون مرزی
۲۱	۰/۹۹	۳/۰۳	افزایش اعتماد نهادی

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج آزمون کروسکال والیس نشان داد بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد اقتصادی تعاونی برحسب سن، تحصیلات، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی و تعداد دام و همچنین بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد زیست‌محیطی تعاونی برحسب سن، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی، سابقه کار دامداری و تعداد دام تفاوت معنی‌داری وجود دارد. میان ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد اجتماعی تعاونی برحسب درآمد تفاوت معنی‌داری وجود دارد اما بر حسب سن، تحصیلات، سابقه عضویت در تعاونی، سابقه کار کشاورزی، سابقه کار دامداری و تعداد دام تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. سرانجام، بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات

مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد کلی تعاونی برحسب سن، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی و تعداد دام تفاوت معنی داری وجود دارد (جدول ۴).

جدول ۴. نتایج مقایسه دیدگاه طبقات مختلف اعضا در مورد میزان دستیابی تعاونی به اهداف اقتصادی

اجتماعی و زیست محیطی

متغیر	طبقات	عملکرد	فراوانی	میانگین رتبه‌ای	مقدار آزمون χ^2	سطح معنی داری
	۱۵-۳۰	اجتماعی	۲۵	۱۳۲/۳۶	۱/۶۹۱	۰/۶۳۹
	۳۱-۴۶		۹۳	۱۳۷/۰۴		
	۴۷-۶۲		۱۳۰	۱۴۹/۴۱		
	بیشتر از ۶۲		۳۷	۱۴۲/۶۴		
سن (سال)	۱۵-۳۰	اقتصادی	۲۵	۹۳/۳۸	۲۳/۶۶۵**	۰/۰۰۱
	۳۱-۴۶		۹۳	۱۲۲/۸۵		
	۴۷-۶۲		۱۳۰	۱۶۴/۰۲		
	بیشتر از ۶۲		۳۷	۱۵۳/۳۲		
	۱۵-۳۰	زیست محیطی	۲۵	۸۸/۷۲	۲۳/۳۴**	۰/۰۰۱
	۳۱-۴۶		۹۳	۱۲۲/۳۵		
	۴۷-۶۲		۱۳۰	۱۶۵/۹۳		
	بیشتر از ۶۲		۳۷	۱۵۱/۰۱		
	۱۵-۳۰	عملکرد کل	۲۵	۱۰۲/۹۸	۱۸/۰۶۸**	۰/۰۰۱
	۳۱-۴۶		۹۳	۱۲۳/۸۹		
	۴۷-۶۲		۱۳۰	۱۶۲/۴۹		
	بیشتر از ۶۲		۳۷	۱۴۸/۹۱		
تحصیلات	بی سواد	اجتماعی	۶۷	۱۴۶/۷۲	۱/۹۹۳	۰/۷۳۷
	ابتدایی		۷۳	۱۴۲/۲۱		
	راهنمایی		۵۸	۱۵۲/۹۶		
	متوسطه		۳۳	۱۳۳/۷۰		
دیپلم و بالاتر	۵۴	۱۳۴/۴۴				
	بی سواد	اقتصادی	۶۷	۱۴۶/۴۰	۱۰/۹۳۸*	۰/۰۲۷
	ابتدایی		۷۳	۱۵۸/۰۳		
	راهنمایی		۵۸	۱۴۹/۳۲		

۱۰۹		ارزیابی عملکرد.....				
متغیر	طبقات	عملکرد	فراوانی	میانگین رتبه‌ای	مقدار آزمون χ^2	سطح معنی داری
	متوسطه		۳۳	۱۴۳/۸۰	۷/۴۱۳	۰/۱۱۶
	دیپلم و بالاتر		۵۴	۱۱۱/۱۹		
	بی سواد		۶۷	۱۵۵/۰۱		
	ابتدایی		۷۳	۱۴۷/۶۵		
	راهنمایی	زیست محیطی	۵۸	۱۵۰/۲۸		
	متوسطه		۳۳	۱۳۶/۷۷		
	دیپلم و بالاتر		۵۴	۱۱۷/۸۰	۵/۸۹۹	۰/۲۰۷
	بی سواد		۶۷	۱۴۷/۴۲		
	ابتدایی		۷۳	۱۵۱/۳۸		
	راهنمایی	عملکرد کل	۵۸	۱۵۱/۱۶		
	متوسطه		۳۳	۱۳۹/۲۷		
	دیپلم و بالاتر		۵۴	۱۱۹/۷۰		
	۱-۱۰		۴۲	۱۲۱/۸۲	۶/۷۹۱	۰/۰۷۹
	۱۱-۲۰		۱۰۵	۱۵۸/۰۶		
	۲۱-۳۰	اجتماعی	۱۰۱	۱۳۸/۰۹		
	بیشتر از ۳۰		۳۷	۱۳۷/۷۷		
	۱-۱۰		۴۲	۱۳۰/۸۱		
	۱۱-۲۰		۱۰۵	۱۶۴/۸۸		
	۲۱-۳۰	اقتصادی	۱۰۱	۱۳۴/۲۷	۱۲/۷۰۰**	۰/۰۰۵
	بیشتر از ۳۰		۳۷	۱۱۸/۵۹		
	۱-۱۰		۴۲	۱۱۸/۸۰		
	۱۱-۲۰		۱۰۵	۱۵۱/۴۴		
	۲۱-۳۰	زیست محیطی	۱۰۱	۱۶۳/۷۲		
	بیشتر از ۳۰		۳۷	۸۹/۹۶		
	۱-۱۰		۴۲	۱۲۲/۳۹	۱۴/۹۲۲**	۰/۰۰۲
	۱۱-۲۰		۱۰۵	۱۶۵/۶۴		
	۲۱-۳۰	عملکرد کل	۱۰۱	۱۳۷/۹۴		
	بیشتر از ۳۰		۳۷	۱۱۵/۹۵		

سابقه

عضویت در
تعاونی (ماه)

تعاون و کشاورزی - شماره ۳۱							۱۱۰
سطح معنی داری	χ^2 مقدار آزمون	میانگین رتبه‌ای	فراوانی	عملکرد	طبقات	متغیر	
		۱۱۹/۸۲	۵۹		۱۰۰۰۰۰-۵۰۰۰۰۰		
۰/۰۴۴	۶/۲۵۴*	۱۵۳/۴۴	۹۱	اجتماعی	۵۰۰۰۰۱-۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۴۵/۰۶	۱۳۴		بیشتر از ۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۲۰/۷۷	۵۹		۱۰۰۰۰۰-۵۰۰۰۰۰		
۰/۰۰۶	۱۰/۳۴۳**	۱۳۳/۱۵	۹۱	اقتصادی	۵۰۰۰۰۱-۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۵۸/۴۱	۱۳۴		بیشتر از ۱۰۰۰۰۰۰	درآمد (تومان)	
		۱۳۰/۳۵	۵۹		۱۰۰۰۰۰-۵۰۰۰۰۰		
۰/۰۰۱	۱۴/۴۹۸**	۱۲۱/۹۷	۹۱	زیست‌محیطی	۵۰۰۰۰۱-۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۶۱/۷۹	۱۳۴		بیشتر از ۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۱۹/۱۲	۵۹		۱۰۰۰۰۰-۵۰۰۰۰۰		
۰/۰۱۱	۸/۹۶۲*	۱۳۷/۲۷	۹۱	عملکرد کل	۵۰۰۰۰۱-۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۵۶/۳۵	۱۳۴		بیشتر از ۱۰۰۰۰۰۰		
		۱۳۱/۸۲	۸۲		بدون سابقه کار کشاورزی		
۰/۳۴۴	۲/۱۳۲	۱۴۶/۶۹	۷۴	اجتماعی	۱-۲۰		
		۱۴۷/۹۹	۱۲۹		بیشتر از ۲۰		
		۱۲۳/۸۲	۸۲		بدون سابقه کار کشاورزی		
۰/۰۰۵	۱۰/۵۹۱**	۱۳۴/۸۲	۷۴	اقتصادی	۱-۲۰	سابقه کار کشاورزی (سال)	
		۱۵۹/۸۹	۱۲۹		بیشتر از ۲۰		
		۱۲۴/۶۷	۸۲		بدون سابقه کار کشاورزی		
۰/۰۱	۹/۱۱۹**	۱۳۶/۴۴	۷۴	زیست‌محیطی	۱-۲۰		
		۱۵۸/۴۱	۱۲۹		بیشتر از ۲۰		
		۱۲۴/۴	۸۲		بدون سابقه کار کشاورزی		
۰/۰۱۷	۸/۱۶۵*	۱۳۸/۹۳	۷۴	عملکرد کل	۱-۲۰		
		۱۵۷/۱۶	۱۲۹		بیشتر از ۲۰		
		۱۴۲/۷	۱۵۲		بدون سابقه کار دامداری		
۰/۹۹۸	۰/۰۰۴	۱۴۳/۳۳	۴۵	اجتماعی	۱-۲۵	سابقه کار دامداری (سال)	
		۱۴۳/۳۵	۸۸		بیشتر از ۲۵		
۰/۰۹۱	۴/۸۰۱	۱۳۵/۰۶	۱۵۲	اقتصادی	بدون سابقه کار دامداری		

۱۱۱		ارزیابی عملکرد.....				
متغیر	طبقات	عملکرد	فراوانی	میانگین رتبه‌ای	مقدار آزمون χ^2	سطح معنی داری
	۱-۲۵		۴۵	۱۳۸/۷۴		
	بیشتر از ۲۵		۸۸	۱۵۸/۸۹		
	بدون سابقه کار دامداری		۱۵۲	۱۲۹/۶۸		
	۱-۲۵	زیست محیطی	۴۵	۱۵۵/۲۲	۸/۶۷۸*	۰/۰۱۳
	بیشتر از ۲۵		۸۸	۱۵۹/۷۶		
	بدون سابقه کار دامداری		۱۵۲	۱۳۵/۴۱		
	۱-۲۵	عملکرد کل	۴۵	۱۴۳/۰۸	۳/۵۰۵	۰/۱۷۳
	بیشتر از ۲۵		۸۸	۱۵۶/۰۷		
	بدون دام		۱۵۰	۱۴۱/۶۵		
	۱-۵۰	اجتماعی	۷۷	۱۳۵/۶	۲/۱۷۹	۰/۳۳۶
	بیشتر از ۵۰		۵۸	۱۵۶/۳۳		
	بدون دام		۱۵۰	۱۳۲/۹۲		
	۱-۵۰	اقتصادی	۷۷	۱۴۴/۵	۷/۲۲۲*	۰/۰۲۷
تعداد دام (رأس)	بیشتر از ۵۰		۵۸	۱۶۷/۰۸		
	بدون دام		۱۵۰	۱۲۸/۰۵		
	۱-۵۰	زیست محیطی	۷۷	۱۵۹/۰۲	۱۰/۵۲۸**	۰/۰۰۵
	بیشتر از ۵۰		۵۸	۱۶۰/۴۱		
	بدون دام		۱۵۰	۱۳۳/۳۲		
	۱-۵۰	عملکرد کل	۷۷	۱۴۳/۹۸	۶/۸۹۶*	۰/۰۳۲
	بیشتر از ۵۰		۵۸	۱۶۶/۷۴		

مأخذ: یافته‌های تحقیق ***: معنی داری در سطح یک درصد * : معنی داری در سطح ۵ درصد

نتایج آزمون من‌ویتنی نشان داد که بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کلی تعاونی برحسب جنسیت، تفاوت معنی داری وجود ندارد اما در مورد عملکرد اقتصادی، زیست محیطی و کلی تعاونی برحسب شغل اصلی تفاوت معنی داری وجود دارد (جدول ۵).

جدول ۵. نتایج مقایسه دیدگاه طبقات مختلف اعضا در مورد میزان دستیابی تعاونی به اهداف

اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی

متغیر	طبقات	عملکرد	فراوانی	میانگین رتبه‌ای	آماره U	آماره Z	سطح معنی‌داری
جنسیت	زن	اجتماعی	۳۹	۱۲۲/۶۴	۴۰۳	-۱/۶۶۱	۰/۰۹۷
	مرد		۲۴۶	۱۴۶/۲۳			
	زن	اقتصادی	۳۹	۱۳۹/۶۷	۴۶۶۷	-۰/۲۷۲	۰/۷۸۶
	مرد		۲۴۶	۱۴۳/۵۳			
شغل اصلی	زن	زیست محیطی	۳۹	۱۵۴/۱	۴۳۶۴	-۰/۹۱	۰/۳۶۳
	مرد		۲۴۶	۱۴۱/۲۴			
	زن	عملکرد کل	۳۹	۱۵۶/۳۳	۴۲۷۷	-۱/۰۹۱	۰/۲۷۵
	مرد		۲۴۶	۱۴۰/۸۹			
کشاورزی	کشاورزی	اجتماعی	۱۷۳	۱۴۷/۴۹	۸۹۱۰	-۱/۱۴۴	۰/۲۵۲
	غیر کشاورزی		۱۱۲	۱۳۶/۰۶			
	کشاورزی	اقتصادی	۱۷۳	۱۵۳/۱۴	۷۹۳۳/۵	-۲/۵۸۲*	۰/۰۱
	غیر کشاورزی		۱۱۲	۱۲۷/۳۳			
کشاورزی غیر اصلی	کشاورزی	زیست محیطی	۱۷۳	۱۵۲/۶۶	۸۰۱۶	-۲/۴۷۱*	۰/۰۱۳
	غیر کشاورزی		۱۱۲	۱۲۸/۰۷			
	کشاورزی	عملکرد کل	۱۷۳	۱۵۲/۰۴	۸۱۲۴/۵	-۲/۳۰۱*	۰/۰۲۱
	غیر کشاورزی		۱۱۲	۱۲۹/۰۴			

مأخذ: یافته‌های تحقیق *: معنی‌داری در سطح ۵ درصد

نتایج آزمون فریدمن نشان‌دهنده وجود تفاوت معنی‌دار بین ارزیابی پاسخگویان در مورد عملکرد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی تعاونی بود. با توجه به مقادیر میانگین رتبه‌ای می‌توان گفت پاسخگویان ارزیابی مثبت‌تری از عملکرد تعاونی در زمینه اجتماعی داشتند (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن در مورد مقایسه عملکرد تعاونی در زمینه اجتماعی،

اقتصادی و زیست محیطی			
عملکرد	میانگین رتبه‌ای	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
اجتماعی	۲/۷۴		
اقتصادی	۱/۸۷	۲۷۱/۴۰۹**	۰/۰۰۱
زیست محیطی	۱/۳۸		

مأخذ: یافته‌های تحقیق ***: معنی‌داری در سطح یک درصد

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این تحقیق با هدف ارزیابی عملکرد شرکت تعاونی توسعه بصیرت در شهرستان مراوه‌تپه در استان گلستان انجام شد. نتایج نشان داد عملکرد اجتماعی تعاونی مناسب، عملکرد اقتصادی و زیست‌محیطی آن نسبتاً مناسب و عملکرد کلی آن مناسب بوده است. از نظر پاسخگویان، در زمینه اجتماعی، تعاونی عملکرد بهتری در زمینه‌هایی چون امکان ارتباط بهتر و قوی‌تر مردم با دولت، افزایش وحدت و انسجام مردم محلی و بهبود فرهنگ تساهل و تسامح در جامعه داشته است که با یافته‌های مطالعه اعظمی و همکاران (۱۳۹۵) و پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) مطابقت دارد.

در زمینه اقتصادی، عملکرد تعاونی در زمینه‌هایی چون افزایش کیفیت محصولات تولیدی در منطقه (زراعت، باغداری، دامداری و....)، توسعه و آبادانی منطقه و ایجاد و تنوع منابع درآمدی بهتر بوده است. این یافته با یافته‌های مطالعه اعظمی و همکاران (۱۳۹۵)، جونز (۲۰۰۳)، بنین

(۲۰۱۰)، هالپلین (۲۰۱۰)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، گبرمیچل (۲۰۱۳) و کومار و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد.

در زمینه زیست‌محیطی، تعاونی عملکرد بهتری در کاهش استفاده بی‌رویه از منابع (آب، سوخت و...)، بهبود محیط طبیعی و زیست روستا و اجرای طرح‌های مرتعداری در منطقه داشته است که این یافته با یافته‌های مطالعه استاد هاشمی و همکاران (۱۳۹۲)، مهدوی سعیدآبادی و همکاران (۱۳۹۴)، جونز (۲۰۰۳) و کومار و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد.

نتایج مقایسه میانگین نشان داد بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد اقتصادی تعاونی برحسب سن، تحصیلات، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی، تعداد دام و شغل اصلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مقادیر میانگین رتبه‌ای، پاسخگویان گروه سنی ۴۷ تا ۶۲ سال، با سطح تحصیلات ابتدایی، با سابقه عضویت ۱۱ تا ۲۰ ماه در تعاونی، با درآمد ماهانه بیشتر از یک میلیون تومان، با سابقه کار کشاورزی بالای ۲۰ سال، دارای بیش از ۵۰ رأس دام و با شغل اصلی کشاورزی، عملکرد اقتصادی تعاونی را موفق‌تر ارزیابی کرده‌اند.

بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد زیست‌محیطی تعاونی برحسب سن، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی، سابقه کار دامداری، تعداد دام و شغل اصلی کشاورزی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مقادیر میانگین رتبه‌ای، پاسخگویان گروه سنی ۴۷ تا ۶۲ سال، با سابقه عضویت ۲۱ تا ۳۰ ماه در تعاونی، با درآمد ماهانه بیشتر از یک میلیون تومان، با سابقه کار کشاورزی بالای ۲۰ سال و سابقه دامداری بالای ۲۵ سال، دارای بیش از ۵۰ رأس دام و با شغل اصلی کشاورزی عملکرد زیست‌محیطی تعاونی را موفق‌تر ارزیابی کرده‌اند.

بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد اجتماعی تعاونی برحسب درآمد تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مقادیر میانگین رتبه‌ای، پاسخگویان با

درآمد ماهانه بین ۵۰۰ هزار تا یک میلیون تومان، عملکرد اجتماعی تعاونی را موفق‌تر ارزیابی کرده‌اند.

بین ارزیابی گروه‌ها و طبقات مختلف پاسخگویان در مورد عملکرد کلی تعاونی برحسب سن، سابقه عضویت در تعاونی، درآمد، سابقه کار کشاورزی، تعداد دام و شغل اصلی کشاورزی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در این مورد با توجه به مقادیر میانگین رتبه‌ای، پاسخگویان گروه سنی ۴۷ تا ۶۲ سال، با سابقه عضویت ۱۱ تا ۲۰ ماه در تعاونی، با درآمد ماهانه بیشتر از یک میلیون تومان، با سابقه کار کشاورزی بالای ۲۰ سال، دارای بیش از ۵۰ رأس دام و با شغل اصلی کشاورزی عملکرد کلی تعاونی را موفق ارزیابی کرده‌اند. نتایج این بخش را می‌توان به استفاده بیشتر کشاورزان مسن‌تر، دارای درآمد بیشتر، دارای سابقه عضویت بیشتر در تعاونی، دارای تجربه بیشتر در کار کشاورزی و دارای دام بیشتر از فرصت‌های اقتصادی ایجاد شده تعاونی و منافع کسب شده توسط آنان و همچنین مشارکت و حضور بیشتر آنها در فعالیت‌های زیست‌محیطی تعاونی با توجه به نوع شغل و دغدغه شغلی آنان در این زمینه نسبت داد.

در ارتباط با میزان دستیابی تعاونی به اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، پاسخگویان بیشترین موفقیت تعاونی را در زمینه اهداف اجتماعی و کمترین موفقیت را در زمینه اهداف زیست‌محیطی ارزیابی کرده‌اند. با توجه به این یافته اگر چه تعاونی در تقویت سرمایه‌های اجتماعی موفق عمل کرده است، ولی در تحقق اهداف زیست‌محیطی، که یکی از دلایل مهم شکل‌گیری آن بوده است، توفیق کمتری داشته است. این یافته با یافته‌های مطالعه هوشمند و حسن‌نژاد (۱۳۸۹)، اعظمی و همکاران (۱۳۹۵)، سلطانی مقدس و میرزاعلی (۱۳۹۶) و پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

با توجه به یافته‌های تحقیق و با هدف بهبود عملکرد تعاونی توسعه بصیرت پیشنهادهای

زیر قابل ارائه است:

۱. در مورد اهداف زیست‌محیطی تعاونی، انجام فعالیت‌های آبخیزداری، اجرای طرح‌های حمایت و حفاظت از عرصه‌های منابع طبیعی و اجرای طرح‌های ذخیره نزولات آسمانی؛ در زمینه اهداف اقتصادی تعاونی، انجام معاملات جهت تأمین نیازهای شرکت، ایجاد صنایع فراوری تبدیلی و تکمیلی، تأسیسات و تجهیزات درجه‌بندی، بسته‌بندی، نگهداری اصولی، انبار و سردخانه برای محصولات تولیدی شرکت و انجام عملیات جمع‌آوری، نگهداری اصولی، فراوری، تبدیل، بسته‌بندی و حمل و نقل، بازاریابی و فروش محصولات زراعی، باغی، دامی و مرتعی اعضا؛ در زمینه اهداف اجتماعی تعاونی، افزایش اعتماد در روابط فردی، گسترش ارتباطات و تعاملات فرهنگی و اجتماعی برون‌مرزی و افزایش اعتماد نهادی مدنظر قرار گیرند.

۲. با توجه به فلسفه اولیه شکل‌گیری تعاونی مبنی بر تحقق اهداف زیست‌محیطی و نظر به نتایج تحقیق، توصیه می‌شود نسبت به تقویت فعالیت‌های زیست‌محیطی تعاونی توجه بیشتری شود.

۳. با توجه به یافته‌های تحقیق توصیه می‌شود فعالیت‌های اقتصادی و زیست‌محیطی تعاونی به گونه‌ای برنامه‌ریزی گردد که زمینه حضور و مشارکت هر چه بیشتر اعضای جوان‌تر و کم‌درآمدتر فراهم شود.

منابع

آقاجان نشتایی، ر. و گنج‌کار، ث. (۱۳۹۲). *ارزیابی عملکرد شرکت‌های تعاونی شهرستان رشت با مدل تحلیل پوششی داده‌ها*. همایش ملی مدیریت توانمندی‌ها در اقتصاد ایران، رشت، ۸ اسفند ۱۳۹۲، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ۱۳ ص. قابل بازیابی بر خط در:

<https://www.civilica.com>

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان گلستان. (۱۳۹۶). *گزارش فعالیت‌های تعاونی توسعه روستایی بصیرت مراوه تپه*، ۳ ص.

- استاد هاشمی، ر.، رستمی شاهراجی، ت. و اسکندری، ف. (۱۳۹۲). تأثیر تعاونی های جنگل داری در حفاظت و احیای جنگل های استان گیلان. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۳ (۸)، ۶۳-۴۵.
- اعظمی، م.، سپه پناه، م. و بهادری قزلجه، م. (۱۳۹۵). نقش تعاونی های شهرستان فامنین در کاهش فقر روستایی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۵ (۱۷)، ۷۴-۵۳.
- پورطاهری، م.، پاپلی، م. ح. و فلاحی، ع. ر. (۱۳۹۰). ارزیابی عملکرد تعاونی های کشاورزی در مناطق روستایی، مطالعه موردی: شهرستان خرم آباد. *جغرافیا و توسعه*، ۱۰ (۲۶)، ۱۳-۱۶.
- دهحقی، س.، چیدری، م. و صدیقی، ح. (۱۳۹۳). نقش تعاونی های کشاورزی در توانمندسازی اجتماعی زنان روستایی استان تهران. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۳ (۱۱)، ۱-۱۰.
- رجب بیگی، م.، هاشم نیا، ش. و طیبی طلوع، ا. (۱۳۹۱). سنجش های ارزیابی عملکرد بر اساس رویکرد ارزیابی متوازن، مورد: شهرداری کرج. *فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری*، ۱ (۴)، ۸۱-۶۹.
- رحیمی، غ. (۱۳۸۵). ارزیابی عملکرد و بهبود مستمر سازمان. *مجله تدبیر*، ۱۷ (۱۷۲)، ۱-۶.
- زرگرانی، س. (۱۳۹۳). نقش مؤثر تعاونی ها در توسعه پایدار روستاهای کشور. *روزنامه تعادل*، ۱۹۸، ۱۱.
- سلطانی مقدس، ر. و میرزاعلی، م. (۱۳۹۶). واکاوی اثرات اقتصادی- اجتماعی شرکت های تعاونی روستایی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی: شهرستان گنبدکاووس). *فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۸ (۳)، ۶۷-۱۰۳.
- عادلی، ع. ر. (۱۳۹۱). ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم. *مطالعات مدیریت انتظامی*، ۷ (۲)، ۲۵۳-۲۸۲.
- عرب مازار، ع. ا.، حسینی، م. ح. و شفیع، ز. (۱۳۸۸). ارزیابی عملکرد امور مالیاتی شهر تهران بر اساس مدل کارت اعتباری متوازن، پژوهشنامه مالیات، ۱۷ (۴)، ۳۰-۹.

عمانی، ا. ر.، چیدری، م. و علیزاده، م. (۱۳۹۴). ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد مالی تعاونی‌های تولیدی زراعی استان خوزستان. *مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۲ (۲)، ۱۵۵-۱۷۶.

غلامی، ح.، و نورعلیزاده، ح. ر. (۱۳۸۱). *مقایسه روش‌های ارزیابی عملکرد*. مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مدیریت عملکرد. تهران: جهاد دانشگاهی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران. ۱۲ ص.

لطیفی، س.، سعدی، ح. و شعبانعلی فمی، ح. (۱۳۹۳). ارزیابی نقش تعاونی‌های فرش دستباف روستایی در توانمندسازی زنان قالیباف مطالعه موردی: استان همدان. *جغرافیا و توسعه*، ۱۲ (۳۷)، ۱۱۹-۱۳۲.

مهدوی سعیدآبادی، ف.، شیبانی، ح. و اسپهبدی، ک. (۱۳۹۴). *ارزیابی موفقیت اعضای تعاونی‌های جنگل‌نشین در حفاظت و بهره‌برداری جنگل‌های تحت مدیریت*. اولین کنگره علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست ایران. تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین، بازیابی شده از <https://www.civilica.com>

مهرابی، ع. ا. (۱۳۸۱). بررسی اقتصادی و طرح مباحث نظری شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشین شمال ایران. *مجله منابع طبیعی ایران*، ۵۵ (۲)، ۱۷۳-۱۸۹.

هوشمند، م. و حسن نژاد، م. (۱۳۸۹). بررسی نگرش اعضای شرکت‌های تعاونی مرزن‌نشینان در زمینه عملکرد این تعاونی‌ها (مطالعه موردی: استان خراسان رضوی). *نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۲۴ (۳)، ۲۸۸-۲۹۷.

Atkinson, A.A., Waterhouse, J.H., & Wells, R.B. (1997). A stakeholder approach to strategic performance measurement. *MIT Sloan Management Review*, 38 (3), 25-37.

Benin, R. (2010). Assessing the impact of cooperation in rural development. *Journal of World Development*, 17 (9), 1389-1395.

- Farajollahi, A., Asgari, H. R., Ownagh, M., Mahboubi, M. R., & Mahini, A. R. (2017). The effect of land use changes on desertification hazard (Case study: Maraveh Tappeh region of Golestan Province, Iran). *Modern Applied Science*, 11 (1), 168-179.
- Ghebremichael, B. (2013). The role of cooperatives in empowering women. *Journal of Business Management & Social Sciences Research*, 2 (5), 51-54.
- Holplin, F. (2010). Cooperative management of rural development. *Journal of World Development*, 15, 658-669.
- Innocent, Y., & Adefila, J. O. (2014). Farmers' cooperatives and agricultural development in Kwali Area Council Federal Capital Territory Abuja, Nigeria. *International Journal of Humanities and Social Science*, 7 (1), 161-169.
- Jones, M.J. (2003). *Evaluation of Honduran forestry cooperatives: five case studies*. Unpublished M.Sc thesis, submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Forestry Michigan Technology University.
- Kaplan, R.S., & Norton, D.P. (1992). The balanced scorecard: measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 70-80.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30: 607-610.

- Kumar, V., Wankhede, K. G., & Gena, H. C. (2015). Role of cooperatives in improving livelihood of farmers on sustainable basis. *American Journal of Educational Research*, 3(10), 1258-1266.
- Medori, D., & Steeple, D. (2000). A framework for auditing and enhancing performance measurement systems. *International Journal of Operations & Production Management*, 20 (5), 520-533.
- Neely, A. D., Richards, A. H., Mills, J. F., Platts, K.W., Bourne, M. C. S., Gregory, M., & Kennerley, M. (2000). Performance measurement system design: developing and testing a process-based approach. *International Journal of Operations & Production Management*, 20 (10), 1119-1145.
- Siegal, G. (2010). Toward a model rural development quarterly. *Journal of Social and Economic Development*, 5 (15), 106-117.
- Tangen, S. (2004). Professional practice performance measurement: from philosophy to practice. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 53 (8), 726-737.
- Tesfay, A., & Tadele, H. (2013). The role of cooperatives in promoting socio-economic empowerment of women: evidence from multipurpose cooperative societies in South-Eastern Zone of Tigray, Ethiopia. *International Journal of Community Development*, 1 (1), 2-11.

Evaluating the Performance of the Basirat Development Co-operative Company of Maraveh Tappeh County, Golestan Province, Using Stakeholder Analysis Model

M.R. Mahboobi ^{1*}, A. Avarand ²

Received: 20 Jun, 2019

Accepted: 21 Aug, 2019

Abstract

This study aimed to assess performance of the Basirat Development Cooperative Company (BDCC) in Maraveh Tappeh County in Golestan Province. The descriptive-survey research was used. The target populations of the study consisted of 1100 members of BDCC. Using random sampling, 285 of them were selected as research samples. Data gathered through a questionnaire and its face validity was confirmed by experts of extension and cooperation. The reliability analysis was conducted with Cronbach's alpha method and coefficient was 0.91. Data were analyzed using SPSS_{win19} software. The results showed in the social field, Cooperative Company has had a more successful performance in better and stronger relationship between people and the government. In the economics field, it has had a more successful performance in improving the quality of products in the region (agriculture, horticulture, livestock, etc.) and in the environmental field; it has had a more successful performance in reducing the untapped use of resources (water, fuel, etc.). The results of the mean comparison showed that older members, who had more income and more agricultural experience and more livestock, assessed the overall performance of the cooperative more successfully. There was also a significant difference between the assessment of cooperative members about the extent to which social, economic and environmental objectives were achieved by the cooperative and they consider the most successful co-operative in the field of social goals and its least success in terms of environmental objectives.

Keywords: Performance Assessment, Rural Development Cooperative Company, Environmental Goals, Maraveh Tappeh County.

1. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

* Corresponding Author

mahboobi47@gmail.com

2. Ph.D Student of Agricultural Economics, Payame Noor University, Tehran Center